

ELŐFIZETÉSI ARAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 "
 Helyben hához hordva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 "
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

Aszerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előzetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD, augusztus 1.

Mégegyszer az iskolaügy.

A közigazgatási bizottság tegnapi ülését ismét a váradai községi iskolák ügye foglalta le.

Az iskolaszék ugyanis július elején azt határozta, hogy a kisegítő állásokra is pályázatot hirdet. Tudva azt, hogy a nagyváradai községi iskoláknál még a múltkorai választás után is 17 kisegítő tanerő maradt, mindenki elcsudálkozott ezen a bölcs határozaton.

Hát annyira elvadultak itt már a viszonyok, hogy még kisegítőnek sem türik meg tovább azokat, akik évek óta tisztességgel szolgálták a város tanügyét kevesebb fizetés mellett, a jobb jövő reményében?! Sajnos, arra mutatott minden jel, hogy az iskolaszék többsége, mely a júniusi választáson idegenből hozott jelöltjeit keresztül vitte, nem elégedett meg e győzelmével, hanem az összes kisegítőket szélnek akarja bocsátani és helyüket ismét idegeneknek juttatni.

Ezt a kegyetlen tervet azonban meghusították az iskolaszéknek legutóbbi gyűlése, mely az eddigi kisegítő alkalmazását mondotta ki és még inkább — Horványi Géza felebbezése folytán — a közigazgatási bizottság tegnapi határozata.

Ezen a tegnapi gyűlésen teljesen ki-világított, hogy micsoda törvénytelen állapotok uralkodnak Nagyvárad város községi iskoláinál.

A királyi tanfelügyelő az új iskolai törvényvel és a most megjelent miniszteri utasítással a kezében, kimutatta, hogy ezekre az ugynevezett kisegítő állásokra sem az iskolaszék nem választhat, sem az elnök ki nem nevezhet senkit, — egyszerűen azért, mert ezek nem állások, nincsenek rendszeresítve, sem a közigazgatási bizottság, sem a minisztérium nem tud róluk semmit.

Ez igaz. Nagyvárad város spórolásból nem rendszeresítette ezeket, a kir. tanfelügyelő pedig elnézte. Először ugyan, mikor három éve idejött, felszólalt ellene, de látva, hogy a város félti az autonómiáját, abba hagyta a dolgot. Az autonómia kimélete azonban nem lehet takarékos a törvénytelenésekre. A felekezetteknek is van autonómiájuk, de ennek dacára még sem tűné meg ott a tanfelügyelő a törvényteleneséget.

De ha nem lehet sem választani, sem kinevezni a kisegítő tanítókat — jogosan kérdezte Hlatky: lehet-e szeptember elején 12 osztályban megszüntetni a tanítást?! lehet-e visszautasítani beiratáskor a jelentkezőket?!

Ezt persze a tanfelügyelő sem gondolja lehetségesnek, azért azt tanácsolja, kérje meg az iskolaszék a közigazgatási bizottságot, hogy még egy esztendeig,

míg t. i. rendszeresítve lesznek, nézze el ezt a törvénytelen állapotot. Tehát törvényteleneséget megint csak törvénytelenességgel próbálnak reparálni. Mert bármily nagy is a közigazgatási bizottság hatásköre, akkora még sem lehet, hogy ami törvényellenes, azt szankcionálja, vagy ha tudomására jut, azt csak el is tőrje.

És még egyet. Ha már most, akik mint kisegítő (de ennek dacára önállóan vezettek egy osztályt!) évek óta alkalmazva voltak és most legfeljebb törvénytelenül megtört ideiglenes alkalmazottak lesznek, kitől és mikor várhatják ennek a bizonytalan cselédsorsnak a javulását? Vagy ezután is olyan jog nélküli alanyok lesznek, mint eddig!

Ilyenformát mondott a tanfelügyelő is. De vajjon mit szól ehhez Lex Apponyiana, amely egy éven túl nem ismer mást, mint végleges, rendes tanítót?!

Községi iskoláinknál ilyen törvénytelen viszonyok uralkodván, az eddigiek után az sem lehetetlen, hogy egyik-másik kimaradt kisegítő jogigényt támaszt a város ellen az elvesztegetett esztendőkért, meg az ok nélkül elvett kenyérért: ki lesz akkor itt a felelős? Az iskolaszék, meg a város, amely a törvényteleneségeket csinálta? Vagy a tanfelügyelő és a közigazgatási bizottság, amely ezeket ellenezte és eltűrte?

Ime ennyi baj és zavar támad egyetlen törvényteleneségből. Sok okos ember sem tud segíteni rajta.

„TISZÁNTÚL” TÁRCZÁJA.

Az eladott scalp.

— Amerikai humoreszk. —

Kansas államban az Ellsworth városkától nyugat felé húzódó s a Smoly folyó mentén vonuló ut mellett állt a John Smitly vendéglője és raktára.

Pompás helyet választott magának az okos yankee, mert nemcsak hogy éppen teleutján volt a nevezett kis városnak és a telepítvényeknek és hogy minden érkező és távozó utasnak előtte kellett elmenni, de azonfelül még az az előnye is volt, hogy tőle aig három órányira tanyázott a Charokee indiánok 300 főből álló törzse, akik hozzá hozták földmivelésük és vadászatauk eredményét, főösleges állatjaikat, hogy becsereljék a nekik éppen szükséges apróságokért. Aranybánya volt ez az üzlet Smitlynek jó oka volt boldogan dörzsölgétni kezét.

Egy este önelégülten jártatta sovány,

hosszu termetét az ivóban. A kandallóban vastag hasáblák pattogtak, kívül pedig dühöngött a fagyos szél és a zápor. Egyszerre felpattant az ajtó s egy átázott fiatal indiánus rontott be.

— Halló, Rokito — fogadta a vendéglős, — csoda, hogy végre mutatod magad.

— Master Smitlynek jó melege van idebent, de azt is tudom, hogy van jó brandyje, hogy felmelegítse az agyonázott indiánt.

Rokito felhajtott egy nagy pohár pálinkát, aztán körülnézett.

— Egyedül van, master?

— Itt igen. A leányom a konyhában dolgozik, a cselédek pedig az istállóban. Miért?

— Szeretnék valamit venni!

Az öregnek felcsillant a szeme.

— Mit? Mondj ki bátran.

— Egy scalpot.

— Micsodát?

— Egy scalpot.

Az öreg felkacagott.

— Hát bolond vagy?

— Nem, master. De értsen meg. Mi három

év óta műveljük a területet, amit a washingtoni Nagy Atya nekünk kijelölt. Élünk békében és dolgozunk szorgalommal. De ezt az életet a vén Melipán megveti és azt mondta, hogy csak akkor adja Pomanest, — a leányát, feleségül, ha ősi törvényeink szerint egy scalpot viszek a sátrába. De hát honnan vegyek? Békében élünk úgy a fehérekkel, mint a vörösbőrűekkel. Azt gondoltam hát, hogy veszek egyet s elhitetem Melipánnal, hogy én vágtam le egy ellenség fejéről.

— Hát fiam, ez a cikk nálam, se más kereskedőnél sincs bevezetve.

— Kár, mert akkor Ellsworthba kell érte mennem.

— Mondom, hogy hiába lesz a fáradságod. — Talán nem. Master Daltonnak rengeteg üzlete van.

— Dalton? Őt ugyan tölem magát is megscalpolhatod, ha meglegszel azzal az egypár szál hajával.

— Daltonnak jó portéái vannak.

— Jó? Szemete van neki, amelleit drága.

A mai naptól kezdve! PFAFF-nál
Valódi Panama kalapok 6 frt. 50 és 10 frt.

A tanítókról szóló törvény végrehajtása. A hivatalos lap tegnapi száma közli a nem állami elemi népiskolák jogviszonyairól és a községi és hitfelekezeti néptanítók járandóságairól szóló 1907. évi XXVII. t.-cikk végrehajtása tárgyában kiadott miniszteri rendeletet.

Károlyi István gróf a ravatalon.

A magyar főnemes tipikus alakja: Károlyi István gróf ravatalon fekszik.

Izzó magyarság, forró hazaszeretet, igazi magyar temperamentum lobbant ki a Károlyi-család elhunyt fejében. Az volt, a minnek a magyar főurat elképzelni lehet ideális gondolkozással, európai látókörű a gondolkozása, tetőtől-talpig uri a fellépése, de minden dobánásával ehhez a hazához nőtt a szíve. Az abszolutizmus alatt nem késett fegyvert ragadni a hazáért, volt Klapka legionáriusa s csak Bismark közbelépése mentette meg a hatalom megtorlásától. Mikor pedig a békés munkakorszaka következett el, odament a népképviselők sorába s ott küzdött mindég a magyarságért. Példája legyen lelkesítője az élő nemzedéknek s főur és közrend tanuljon tőle hevülni és küzdeni szóval, tettel s ha kell: fegyverrel is a magyarságért.

Gróf Károlyi István immár kiterítve fekszik a nagykárolyi várkastélyban. A ravatalt még az éjszaka folyamán állították fel a kastély nagy ebédlőjében s a holttestet reggel helyezték a koporsóba. A halottat nem balzsamozták be, miután ez ellen a gróf életében több ízben tiltakozott. A ravatalos-terem gyászpompája fenséges. A hatalmas terem falait, mennyezetét és padlóját egészen feketébe vonták s ebből a gyászos feketeségből élénken tűnnek ki a színes cimerek, melyekkel a falakat szegélyezték. A holttest bizanci stílusú szarkofágban nyugszik, mely fölött baldachin borul. A szarkofágot tömördek virág veszi körül, amelyeknek illata szinte nehézzé teszi a terem levegőjét. A virágok között hatalmas ezüst ka-

ros gyertyatartókban fehér viaszgyertyák égnek, halvány lényt szórva a halott arcára, a mely a sok szenvedés után is alig változott.

A halotton diszmagyar ruha van s mellette a koporsóban ott van a legionáriusi kardja és piros sipkája, a melyeket Klapka hadseregében 1866-ban viselt. Ezek voltak életének legkedvesebb emlékei s az özvegy grófné tette melléje, akinek sokszor mondta, hogy magával akarja vinni a sirba. A szarkofág előtt piros bársonypárnákon vannak elhelyezve csillogó rendjelei és kitüntetései s a feszület előtt felváltva állandóan apácák imádkoznak. Gróf Károlyi György tegnap reggel érkezett Nagykárolyba s nyomban édesatyja ravatalához sietett, ahol hosszasan imádkozott. A leánya, Melinda grófnő és ennek férje, gróf Károlyi Gyula csak ma érkeznek haza Velencéből.

A temetés ma pénteken délután négy órakor lesz. A holttestet előbb a kastélyban beszentelik s beszentelés után Kaplonyba szállítják. Itt a holttestet a templomban már diszes ravatal várja s tulajdonképpen itt lesz a gyászszertartás, amelyet *Boromissza* Tibor szatmári megyés püspök, udvari papsága és a nagykárolyi papok végeznek. Szertartás után a koporsót elhelyezik a sirboltban. *Károlyi* István halála szerte az országban óriási részvétet keltett. A halálesetről táviratilag értesítették Edvárd angol királyt, aki éppen tegnap tudakozódott a gróf hollyéte felől, a kormány összes tagjait s az udvarnagyi hivatalt, valamint az egész rokonságot. A ravatalra tegnap küldötte el koszorúját a Nemzeti Lovarda és a Tudományos Akadémia, amelynek igazgató tagja volt.

A képviselőház koszorúját Nagyváradi képviselője *Szokoly* Tamás helyezi a gróf ravatalára. *Szokoly* Tamás e célból ma reggel Nagykárolyba utazik s délután részt vesz a temetésen.

Közigazgatási bizottsági ülés.

Nagyvárad város közigazgatási bizottsága tegnap tartotta rendes ülését.

Szokatlanul érdekes volt ezuttal a közigazgatási bizottság tanácskozása, mert a legújabb tengeri kigyó: a községi iskoláknál alkalmazott kiségitő tanítók ügye is felszínre került.

Az iskolaszék azon határozatát, hogy a kiségitőket választás útján alkalmazza, — megsemmisítették. Vége azon időknél, hogy kiségitők alkalmazásával lássuk el a községi iskolákat s ha azután rendszeresítve lesz egy vagy több állás, ezeket a megfelelő kipróbált tantereket mellőzzék s idegeneket hozzanak a rendes állásokba.

Ha a város jól gondolkoznék, rendszeres tanító állásokat lehetne felállítani, kevesebb költséggel, mint amibe az eddigi kiségitők kerültek. A törvény most már módot ad, hogy 620 korona évi kiadással a város új tanító állásokat létesíthessen, a többi (1000 koronát) az állam köteles adni. Így még az autonómiánk is megmaradna.

De hát az iskolaszék fiatal óriásai mást akarnak.

A közigazgatási bizottság ülésének leírása a következő volt:

Glac Antal főispán elnökölt. Jelen voltak: Bordé Ferenc főjegyző, Dús László v. főügyész, dr. Baróthy Akos v. főorvos, Varró Domokos kir. főmérnök, Vasady Lajos kir. tanfelügyelő, Major Lajos kir. pénzügyigazgató helyettes, Hlatky Endre, dr. Hoványi Géza, Lázár Márton kir. alügyész, Sulyok István, dr. Radó Ignác és dr. Cseresnyés Béla aljegyző.

Az ülés megnyitása után felolvasásra került a polgármester havi jelentése, amelynek érdekesebb adatait a következőkben adjuk:

A közegészségügyi állapot július hónapban úgy általában, mint a június havi állapothoz viszonyítva, jobbnak mondható, mert több volt a születés s kevesebb a halálozás.

A heveny fertőző betegségek is alig fordultak elő és halálozás csakis a kanyaró- és hókhurut ketegységénél történt egy-egy esetben.

A Sztaroveszky gyermekkorházban július hó folyamán 57 fekvő és 267 bejáró és a Szt.

— Rokitonak csengő, jó aranya van.
— Hát mennyit szántál egy skalpért?
— Harminc dollárt.
— Harmincat? — kiáltott elképedve az öreg. — Szép pénz — s inkább én nyerjem azt, mint Dalton. De miként, miként? Valamennyi ember skalppal jár a fején s ha egyre szükség van, nem lehet kapni.

Akkor egy gondolat villant át fején.
— Rokito, én megszerzem neked a skalpot, de a harminc dollár mellett maradunk!
— Bizonyára! — Mikor jöjnek érte?
— Négy-öt nap múlva.
— Akkor itt leszek a pénzzel.
Kezet fogtak.

— Good bey!
— Good bey!
— Harminc dollár szép pénz — de segítőre lesz szükségem, mert a magamét csak nem...

E percben felnyit a hátsó ajtó, egy fiatal vadász lépett be s vele egy szép leány, akit átölelve tartott. Smitly elförmedt:

MIT IGYUNK?

hogyan egészségünket megóvjuk, mert csak a természetes szénsavas ásványvíz erre a legbiztosabb óvszer.

A mohai Ágnes-forrás, mint természetes szénsavas ásványvíz, föltétlenül tiszta, kellemes és olcsó savanyúvíz; dus szénsavtartalmánál fogva nemcsak biztos óvszer fertőző elemek ellen, hanem a benne foglalt kalcium sók miatt a legkülönbözőbb gyomor-, légcső- és húgyvezetési betegségeknek, 26 év óta bizonyosodott, hogy még ragályos betegségektől is, mint typhus, cholera megakadályozhatók azok, akik községi ivóvíz helyett a bakteriummentes mohai Ágnes-vízzel éltek. Legjellegesebb orvosi szaktekintélyek által ajánlva. Számos elismerő nyilatkozat a forrás ismertetés füzetében olvasható. Hátartások számára másfél literesnél valamivel nagyobb füzetekben minden kétéves értékű mesterségesen szénsavval töltött vízzel, sőt a szódavízzel is olcsóbb, hogy az Ágnes-forrás vizét a legszélesebb ember is könnyen megszerezhesse, nagyobb vidéki városokban lerakatok szerveztettek ugyanott a forrás leírásának ismertetés füzete ingyen kapható. A forráskezelőség. — Kapható minden füzetizletben és elsőrangú vendéglőben.

— Ördögbe is — Mary, mister Powell — mit jelent ez?

— Mary és én szeretjük egymást s most eljöttünk atyai áldásáért.

— Soha! — üvöltött az öreg. — El a leányom mellől!

A fiatalember elcsodálkozott:

— Hogyan? Megtagadja tőlem Maryt?

— De apa, mi oly forrón szeretjük egymást!

— Ah, szerelem — bolondság — asszonylocsogás,

— Hát mi kivetni valót talál rajtam?

— Magán semmit, de vőnek nem használhatom.

— Miért ne?

— Powell, maga nevetséges! Hát miből tudná eltartani a feleségét? Abból a néhány vad bűrőből, amit lő?

— Apám, Tom örömmel lemond a vadászatról s nálunk marad!

— És én nagyon tudok dolgozni! Emlékszik még, mikor özvegyen maradt nővérem su-

lyos betegségbe esett, beszegődtem önhöz segédnek, hogy a béreimből segíthessem azt a szegény asszonyt, én nagyon meg volt velem elégedve és nagyon sajnált, mikor elmentem innen?

— Ez szép. De nem elég. Maga szorgalmas, munkás, becsületes, de nem kereskedő; nem érti az üzlet finomabb, raffináltabb részét.

— Egy szóval, nem vagyok csaló.

— Egy szóval, nem lesz a dologból semmi. És most te menj a konyhádba, Tomot majd kiteszem én.

Tom keserű arccal vetette magát egy székre.

— No, ne mérgeledjék, Tom. Hisz még annyi szép leány van a földön! Lásd, én sajnálom legjobban, hogy épp most, mikor önnel... öntől... Mondja, akar néhány dollárt keresni?

— Miért ne!

— Akkor igyunk előbb egyet.

Kocintottak s aztán Smitly halk hangon kezdett beszélni.

— Egy skalpra van szükségem!

ÁGNES-

forrást, ha gyomor-, bél és légcsőhuruttól szabadulni akarunk.
forrást, ha a vesebajt gyógyítani akarjuk.
forrást, ha étvágyhiány és emésztési zavarok állanak be.
forrást, ha májbajoktól és sárgaságtól szabadulni akarunk.

Kedvelt borviz!

Főraktár: **KISS KÁROLY** urnál Nagyváradon.

László járványkórházban pedig 8 beteg volt ápolás és gyógykezelés alatt.

Született 76 fiú, 66 leány összesen 142 gyermek.

Elhalt 65 fi és 65 nő, összesen 130 egyén. A szaporodás általában 12, az idegen halálozások levonásával pedig 53 főnyi. Városrészek, szerint elhaltak: Újvárosban 19, Olasziban 35. Váralja-Velencén 23, a hóházakban 53.

Hét éven aluli gyermek 55 halt el.

Szegény beteg 490 gyógykezelést az orsz. betegápolási alap terhére.

Dajkaságban volt 457 gyermek. Az állat-egészségügyi állapot jó volt.

A közbiztonsági állapot július hónapban elégtelen volt. Lopás 61, sikkasztás 15, súlyos testi sértés 3, könnyű testisértés 12, hatóság elleni erőszak 3, zsarolás 2, hamis pénz forgalomba hozatala 2, magánlak megsértése 2 és szemérem elleni erőszak 1 esetben volt bejelentve.

A nyomozás 72 esetben sikeres, 29 esetben sikertelen volt.

Nyomozás teljesített még: a kir. ügyészség elrendelésére 22, más hatóságok megkeresésére 85 esetben.

Letartóztatva volt 57 egyén, akik közül az illetékes bírósághoz átkisérteztetett 9, eltoloncoltatott 48.

Kihágási feljelentés 188 esetben történt.

Külföldre szóló utlevél 23 adatott ki, még pedig 9 az európai államokba és 14 Amerikába. Az Amerikába vándoroltak közt volt gyári munkás 3, ipari munkás 11. A kivándorlás célja: 13 munkát keres, 1 pedig rokonát keresi fel.

A lefolyt hónapban 2 kisebb tüzeset történt.

A közadók július havi bevételi eredménye nem volt kedvező, mert 10578 kor. 63 fillérrel kevesebb kincstári adó folyt be, mint a múlt év megfelelő időszakában.

Befolyt pedig:

Kincstári adóban	40264 K 69 fill
kamatban	1508 > 40 >
Betegápolási pótdó	1923 > 46 >
kamatban	13 > 66 >

— Egy skalpra?

— Igen, — aztán elmondta a Rokito látogatását.

— Nos!

— Nos, hát van itt a környéken egy vén, korhely, csavargó: Bill Stout, aki hozzá nagybeteg is s valószínűleg nem viszi soká. A tervem az, hogy ha meghal, bevisszük az erdőbe, ott lehúzzuk a feje bőrét s őt elássuk. Jó terv?

— Mennyit fizet az indián?

— Har... tizenhárom dollárt, ebből hét az enyém, hat a magáé. Így alkudtuk ki.

— Miért osztozik? Miért nem végzi el egyedül a munkát?

— Mert egyedül nem tudnám az erdőbe vinni s mert borzadok a skalpolástól.

Powell egy darabig kibámult az ablakon, aztán az ajtó felé indult.

— Maradjon itt, rögtön visszajövök, csak a beteget akarom látni.

Elég hosszú ideig maradt s nagyon komoly ábrázattal lépett be:

— A vén csavargó fekete himlőben fekszik.

— Uristen — sikított Smityly — a gazember, hogy megtréfált minket.

— Dehogy — nem tréfált meg, mert már aligha él két óránál tovább s akkor vihetjük még melegiben az erdőbe.

— Azaz, kedves Tommi, maga viszi egyedül, kap még két dollár ráadást.

— Áll, de mert a hátamon nem vihetem, adja ide a kis kézi kocsját.

— Szívesen s mikor hozza el a skalpot?

— Majd, ha jól kifüstöltem — 3—4 nap múlva.

— Helyes. És most igyunk egy kis cukros wyshkyt.

— És ittak, mint akik jól végezték dolgukat.

(Vége köv.)

Hadmentességi díjban	1915 K 32 fill
kamatban	126 > 80 >
Iparkamarai illeték	54 > 14 >
Házalásidó	24 > — >
Fegyveradó	20 > — >
Agrárkölcson	243 > 18 >
Városi adóban	14331 > 95 >
Vizdíjban	4135 > 70 >
Utadóban	2619 > 07 >

Július hó folyamán kiadott 40 iparigazolvány s megszűnt 5 iparüzlet.

A havi jelentést tudomásul vették.

Megint a hegyi építkezés.

Szverle Lőrinc a Nilgész-féle szőlőből vett egy területet s azon házat akar építeni, azonban a tanács nem adta meg az építkezési engedélyt. Ez ellen felebbezett a közigazgatási bizottsághoz. Az előadó a felebbezés elutasítását javasolta.

Hlatky Endre hozzájárul a javaslatához, de helyteleníti, hogy ezt az ügyet ennyire húzzák s ezáltal sok szegényembernek kárt okoznak. Mielőbb meg kell ezt a kérdést oldani. Vagy írjon fel a város, vagy a közigazgatási bizottság kérje fel a minisztert, hogy döntsön már a kérdésben, ne menjenek egyesek tönkre. Vagy a főispán járjon közbe a miniszternél.

Glacz Antal főispán már többször megsürgette az ügyet. A belügyminiszternél sokat tanakodtak a kérdés felett, hogy döntsék el, de mivel fontos magánjogok vannak érintve s ezért áttették az ügyet az igazságügyminiszterhez. Ezután is éberem érdeklődni fog a kérdésben és sürgetni fogja. A miniszter is várja az új építkezési szabályrendeletet.

Dr Radó Ignác szintén sürgősnek tartja a kérdés tisztázását, mivel minden építkezést nem akarnak a hegyen megakasztani.

Bordé Ferenc felemlíti, hogy a jogügyi bizottság pótlás végett visszaadta az építési szabályrendelet tervezetét.

Glacz Antal főispán csodálkozik e felett, mert a jogügyi bizottság csak a jogi részhez szólhat hozzá.

Dús László kijelenti, hogy a jogügyi bizottság a város érdekeivel ellentétes dolgokat talált a szabályrendelet-tervezetben s különösen a kerítésekre nem találtak intézkedést. Ennek pótlását kérték.

Hlatky Endre abban találja a hibát, mert a 86. oldalra terjedő fontos szabályrendelet-tervezetet csak az ülés előtt 24 órával kapták, s még át sem olvashatták. Így jó sokáig nem lesz szabályrendelet. Adjanak időt annak át tanulmányozására.

Ismét a kisegítő tanítók.

Vasady Lajos kir. tanfelügyelő előterjesztette, a községi iskolaszék elhatározta, miszerint a jövő tanévben szükséges kisegítő tanerőket augusztus folyamán választás útján alkalmazza. Előterjesztette továbbá dr. Hoványi Géza felebbezését, melyet az ellen adott be, ha az iskolaszék fenti határozata olyan értelmű, miszerint az eddig alkalmazott kisegítő tanítók és tanítónők is újból választás alá kerülnének. Szerinte ez csak a jövőben alkalmazandó tanerőkre vonatkozik.

A kir. tanfelügyelő két határozati javaslatot terjesztett elő. Az egyik szerint a közigazgatási bizottság az iskolaszék fentebbi határozatát megsemmisíti. Ez által a dr. Hoványi Géza felebbezése tárgytalan. A határozati javaslat indokolása kifejti, hogy az iskolaszék határozatát meg kellett semmisíteni, mert csak rendszeresen alkalmazott rendes vagy segédtanítók alkalmazhatók és választhatók, de kisegítők — nem.

A másik határozati javaslat pedig az, hogy a közigazgatási bizottság átiratban kérje a törvényhatóságtól a 12 kisegítő helyett 12 rendes tanítói állás rendszeresítését s ezek betöltésére nézve mielőbb intézkedjék, mert az új törvény és utasítás világosan előírják a rendszeres tanítók alkalmazását.

Hlatky Endre nyitotta meg a vitát. Elfogadja a határozati javaslatot, de kihagyni kéri

abból a régi állapot felemlítését, mivel az törvénytelen volt. Kisegítő sem az új, sem a régi törvény nem ismer. Magyarozza a törvényt. Ahhoz nem járul hozzá, hogy jövőben is ilyen rendezetlen állapotok maradjanak. Választani olyat nem lehet, amelyet a törvény nem ismer. A helyettesre sem állapítja meg a törvény, hogy ki alkalmazza azt. Annak kijelentése mellett, hogy az iskolák államosítása pénzügyileg is káros a városra, felveti a kérdést, hogy a törvényben említett államsegélyre, tanítónként évi 1000 koronára tarthat-e igényt Nagyvárad? Ezt a bizottság figyelmébe ajánlja.

Vasady Lajos kijelenti, hogy Nagyvárad igényelheti az államsegélyt, mert az ötszázalékos iskolai adónál többet költ az iskolákra. Az új állások rendszeresítésénél bejelenti a város a segély iránti igényét. Egy év elég idő arra, hogy a 12 állás sorsa megoldassék.

Hlatky Endre: keressék meg a törvényhatóságot az új állások rendszeresítésére s aztán a közigazgatási bizottság útján kérje az államsegélyt.

Bordé Ferenc rámutat, hogy szeptember 1-én meg kell nyitni az iskolákat, tehát gondoskodni kell tanerőkről. Míg új állások lesznek rendszeresítve, más megoldásról kell gondoskodni.

Hlatky Endre szerint a közig. bizottság a régi állapotot nem szankcionálhatja, tehát ő is amellet van, hogy más módot keressenek.

Dús Lászlónak az indoklás ellen van kifogása, mert az ideiglenes tanerők alkalmazása a múltban is törvénytelen, türt állapot volt. A tanfelügyelőtől várna a helyes megoldásra javaslatot.

Dr. Hoványi Géza elfogadja a határozati javaslatot, annál inkább, mert az iskolaszék már úgy is másként határozott.

Vasady Lajos szerint az átmeneti időben nem lehet a törvényt betartani. 12 állás lóg s 17 tanerő tart rá igényt. A törvény a segéd-tanítók alkalmazását megengedi. A 12 tanerőre szükség van. Választani vagy kinevezni nem lehet. Segédtanítókat kell alkalmazni, csak így lehet ezen helyzetből kievickélni. Az iskolaszék tegyen a 12 tanerőre proposíciót, hogy azok alkalmazását egy évre engedélyezze a közigazgatási bizottság. Ezeknek semmi szerzett joguk nem lesz. Egy év alatt pedig rendszeresítsék az állásokat.

Dús László tiltakozik a segéd-tanítók alkalmazása ellen.

Hlatky Endre szintén azt látja, hogy a kisegítőket vagy segéd-tanítókat se választani nem lehet, mert a törvény tiltja. Majd a 12 tanerőt a polgármester alkalmazza, a szükség folytán. Ilyen előjön több is. Még öt ilyen állásra is szükség lesz. Majd szeptemberben látják, mikor a tanulók beiratkozása lesz. A kisegítőket alkalmazását bejelenti a polgármester az iskolaszéknek. A tanulókat visszautasítani nem lehet. Egy év alatt pedig rendszeresítik az új állásokat.

A közigazgatási bizottság ezen eszmecsere után a tanfelügyelő határozati javaslatát elfogadta.

A tárgysorozatba felvett ügyeket intézték el ezután s az ülés véget ért.

UJDONSÁGOK.

A birtok parcellázások.

A birtok parcellázás egész üzletté nőtte ki magát néhol, amikor nem a szegény emberek boldogulása a cél, hanem a parcellázás révén elérhető minél nagyobb haszon.

Ennek oka részben az, hogy nincs aki kellőleg felvilágosítsa a kisbirtokosokat a szükségességekről.

Glacz Antal főispán ezt célozza az alábbi körlevélével, amelyet a főszolgabírókhoz intézett.

A körlevél a következő:

Minden Főszolgabíró urnak!

Az üzletszerű birtokfeldarabolások (parcellázások), több helyt az utóbbi időben oly méreteket öltöttek, hogy szükségesnek látom a kiszákmányosság figyelmét a helytelen birtokfeldarabolások káros következményeire hivatalos uton felhívni.

Arra hívom fel tehát a főszolgabíró urat, sziveskedjék a járása területén meginduló üzletszerű birtokfeldarabolásokat figyelemmel kíséreni s oly esetben, midőn nyilvánvaló, hogy a közvetítés a lakosságot rendkívüli módon kizsákmányolja, vagy általában a parcellázás feltételei olyanok, hogy azok mellett a vevők boldogulása legalább is kétséges, sziveskedjék a szükséges intézkedéseket megtenni oly irányban, hogy a kiszákmányosság az anyagi romlásukat előidéző vételektől tartózkodjanak.

Megjegyzem, hogy kétség esetén, ha az érdekeltek főszolgabíró ur utján hozzám fordulnak, hajlandó vagyok kieszaközölni, hogy a feldarabolandó birtokokat állami szakközvegek megbecsüljék s ez által segédkezett vélek nyújtani ahhoz, hogy a parcellázás feltételei s a parcellázandó föld várható hozama közti helyes arány felderíthessék.

A közérdekű parcellázásokat kölcsönöknek kieszaközölésével is támogatni kívánván, a kormány utján jelzalog kölcsönök kieszaközölése iránti közbenjárásomat is kilátásba helyezhetem, azonban tekintettel a mai nehéz pénzügyviszonyokra, csak ott, ahol a vevők a vételár 25 százalékát készpénzben lefizetni képesek, az eladók pedig lehetőleg záloglevelekben fogadnák el a vételarat.

*** Személyi hírek.** Erőss Rezső, a l. sz. püspökség jószágigazgatója dr. Szmracsányi Pál püspök látogatására Luzsenbe utazott. — Dr. Hoványi Géza, a nagyváradi Takarékpénztár igazgatója ma, pénteken hosszabb külföldi utra indul nejevel. Beutazza Hollandiát s Anglia egyrészt.

*** Porciunkula búcsú a kapucinusok templomában.** Ünnepek van ma a Szt. Ferenczrendi atyáknak, Porciunkula alkalmából. A nagyváradi társház is ünnepel. A hívek a mai napon e templomban teljes búcsuban részülhetnek. A szentbeszédet fél 10 órakor Garay Sándor kapucinusatyja mondja, az ünnepélyes szent misét pedig Palotay László praelatus kanonok 10 órakor celebrálja.

*** Lemondott megyebizottsági tag.** Bakats Béla bihari nagybajomi főszolgabíró a legutóbb tartott megyebizottsági tagválasztás alkalmával meglett választva. 1910-ig terjedő időtartamra. A főszolgabíró most választott megyebizottsági tagsági jogairól lemondott s erről tegnap tette meg jelentését a megyének. A megüresedett törvényhatósági bizottsági tag hely csak a legközelebbi megyebizottsági tag választás alkalmával lesz betöltve.

*** A polgármesterek deputációja.** A városokat különösen érdekli az új szeszkontingens megállapítására vonatkozó törvénytervezet, amely szerint az állam az ipari szeszgyárak megváltásával, azok szeszkontingensét a mezőgazdasági szeszgyáraknak adná. A városok polgármesterei ez ellen monstre deputációban akartak a pénzügyminiszter elé járulni. Budapest főváros polgármestere most értesítette Nagyvárad város polgármesterét, hogy a pénzügyminiszter szivesen látja ugyan bármikor a küldöttséget, de elfoglaltsága miatt előre nem állapíthatja meg a fogadtatás idejét. Budapest polgármestere ezért helyesebbnek vélné, ha egyedül ő adná át a városok memorandumát a miniszternek s a deputáció ősszel jelennék meg a miniszternél, mikor a törvénytervezetet beterjesztik az országgyűlés elé.

*** Árpád műemlék Budapesten.** Budapest fő- és székváros határozatilag mondta ki, hogy a Budapesten feállítandó Árpád műemlékre 50000 koronát szavaz meg. A műemléket méltó alkotásban akarják maradandóan megörökíteni, azért kéri az ország törvényhatóságait, hogy járuljanak hozzá anyagi támogatásaikkal a mű felállításához.

*** A megyei közigazgatási bizottság ülése.** Biharvármegye közigazgatási bizottsága nyolcadikán azaz a jövő hét szerdáján tartja meg e havi ülését. Az ülésnek igen fontos tárgyai vannak. Többek között Keszthelyi Zoltán fegyelmi vizsgálata. A közigazgatási bizottság a törvényszéki vádtanács határozata értelmében a törvények alapján Keszthelyit fel fogja függeszteni állásától Második ügy, mely szintén érdekes a sarkadi II. gyógyszerár ügye, mely most kerül tárgyalás alá. Ezenkívül még több ügy is van, melyek kiemelik a közigazgatási bizottsági ülést a sablonos keretek közül s azt élénkké fogják tenni.

*** A waggonhiány elkerülése miatt** A jelenlegi kereskedelmi konjunkturák s a gyár- ipar fellendülése következtében az ideiglenes folyamán a kevésbé kedvező terméskilátások mellett is olyan erős forgalom várható, hogy a magy. kir. államvasutak teherkocsijának, a folyó évben történt jelentékeny gyarapodása dacára is, számolni kell az esetleg felmerülhető kocsihányal. Erre való tekintettel a forgalom akadálytalanul való lebonyolítása érdekében szükséges minden intézkedést megtenni a nevezett államvasutak igazgatósága. A múlt év tapasztalatain okulva célravezetőnek és szükségesnek látjuk azonban, hogy az áruforgalom sima lebonyolításához fűződő országos érdekekre való tekintettel a nagyobb szállító cégeket felkérjük, hogy a nagy tömegekben feladásra kerülő épület és tűzifa, továbbá: szén, érc, kő stb. hasontermészetű és időhöz nem kötött egyéb áruk zömét a szállítási időny bekövetkezése előtt, a folyó évi szeptember hó végéig elszállíthassák. Nagyvárad, 1907 július hó 30. A nagyváradi kereskedelmi és iparkamara: Reismann Mór h. elnök. Dr. Sarkadi Lajos titkár.

*** Brankovics patriarka ravatalon.** Karlócáról jelentik: Brankovics patriarka holttestét tegnap este felöltöztetve püspöki díszruhába érckoporsóba helyezték és felravatalozták a patriarchatusi palota szinodusi termében. Azután itt 12 szerzetes átvette a halott őrizetét. A papok a ravatal körül egész éjjel szent énekeket énekeltek. Ma reggel a közönséget is beengedik a ravatal megtekintésére. A kongresszusi választmány ma délelőtt tartotta első ülését, melyen tárgyalta a hagyatéki leltározás kérdését. A kongresszus ülése előtt a kongresszus tagjai a püspököknél tisztelegtek és kifejezték részvétüket az elhunyt patriarka felett. Gruics püspök ma ideérkezett. Letics püspök utban van. Nikolics püspök holtétét nem tudják. — Ujabbán részvétüket tejezték ki Miklós montenegrói fejedelem, Rainer, Lajos Salvator és Ferenc Salvator kir. hercegek, Rakodcay horvát bán, Apponyi gróf kultuszminiszter, Khuen-Hédervary gróf, a szerbiai, montenegrói, banjalukai és mostari metropoliták, több szerb és román püspök és sokan mások. Maximovics Milán dr földbirtokos, az elhunyt veje, horvát képviselő rövid, de határozott nyilatkozatot küldött be a budapesti lapoknak, melyben erélyesen visszautasítja azokat a híreket, mintha a patriarcha nem természetes halállal halt volna meg. Ezek a hírek azon körökből származtak, ahonnan az elhunytat még életében igazságtal

lanul gyanúsították és rosszakaratulag rágal-mazták. A járásbírószék folytatta ma az érseki pincék leltározását. Ma már az összes szerem-ségi kolostorok elüljárói ideérkeztek.

*** Történelmi műemlékek Bihar-megyében.** A történelmi műemlékek országos bizottságának kérelmére most az egész vármegye területéről érkeznek be az alispáni hivatalhoz az erre vonatkozó főszolgabírói jelentések. A tegnapi nap folyamán a magyarországi cséffai érmihályfalvai főszolgabírók tettek meg erre vonatkozó jelentéseiket. A cséffai főszolgabíró jelentése szerint a járás területén nincs történelmi értékű műemlék. Az érmihályfalvai járásban Éradony környékén volt a »vár« elnevezetű domb, azonban az idők folyamán ez is egybe olvadt a talajjal. A magyarországi járás már gazdagabb műemlékekben. Itt Pappmésző környékén jelez a főszolgabíró várromokat, melyek a XV. századból valók. Állítólag ennek a várnak földalatti kijárata is volt, amely azonban az idők folyamán besüppedt s csak itt-ott jelzi egy-egy megmaradt kémény az alagut menetét. Ezek a megmaradt kémények a levegőt bocsájtották be a földalatti utba.

*** Visszaélések a pénzügyigazgatóságnál.** A nagyváradi pénzügyigazgatóság adóügyi osztályánál az utóbbi időben nagy arányú visszaéléseket követett el egy ember, akit csupán humanizmusból alkalmaztak pár hétre azért, hogy némi keresethez jusson a szerencsétlen ember. E jó akarattal azonban galádul visszaélt a szerencsétlennek mondható ember, ugyanis a harmadosztályú kereseti adók kivetését kitüntető kimutatásokat meghamisította úgy, hogy a bizottság által kivetett összeget az ivról kitorlotta s helyette kevesebb összeget irt be. Mintegy 70 t telt hamisított így meg a szerencsétlen ember míg rajta vesztett. A tett kiderült s a pénzügyigazgató azonnal elbocsájtotta a hivatalból a háládatlan embert. A tegnapi nap folyamán a pénzügyigazgatósági napidijasok részéről arra kértünk fel, hogy az ő nevükben az ő reputációjuk megvédése érdekében adjuk közhírré, hogy a hamisításokat elkövető egyén nem volt napidijas csak a felhalmozott munka ledolgozására felfogadott ideiglenes ember, aki tulajdonképpen már nem is lett volna szabad alkalmazni, mert sikkasztásért több ízben el volt ítélve. Major Lajos pénzügyigazgató helyettes a tegnapi nap folyamán a hasonló visszaélések elkerülése végett elrendelte azokat a kimutatásokat melyeket eddig csak két példányban készítettek a jövőben három példányban készítsék. Ezenkívül elrendelte még, hogy a vizsgálatot visszamenőleg is tartásák meg, hogy vajjon nem követett-e el hasonló visszaéléseket már az előtt is a szerencsétlen ember.

*** Feloszlattott sztrájkantya.** A sztrájkoló cipészegédek tanyája a Rhédey-kert, hol nap mint nap után várják a jószerekesét, ami bizony nem akar érkezni, mert a józanabb gondolkodású segédek nem igen szeretnek éhezni s lassanként kezdik ott hagyogatni a nagyon is sovány tanyát. Jelenleg alig vannak 50—60 an akik még mindég sztrájkolnak, ezek azonban arra vetemedtek, hogy a dolgozni szándékozó munkásokat megakadályozták szándékuk kivételében, mire a munkaadók a rendőrség oltalmát kérték. Gerő Armin főkapitány a panaszokra elrendelte a sztrájkantya feloszlását, ami foganatosítva is lett, mire a sztrájkoló teljes felelősséget vállaltak minden legkisebb bajért, s erre a főkapitány megengedte,

hogy a sztrájkolók tovább is fent tarthassák a sztrájkanyát.

Vasrostély az elmekórház ablakain.

Dr Fráter Imre kórházi főorvos tegnap előterjesztést tett az alispánnak, hogy a kórház elmeosztályának pavillonjait lássák el vasrácsos ablakokkal, nehogy a betegek egy ösztönösen pillantásban kiugorjanak. A főorvos jelentése, melyben eziránt kér intézkedéseket mindenestre megfontolandó és gondatlanságnak tulajdonítható, hogy már az építkezések alkalmával nem látták el az épületek ablakait vasrácsokkal s ennek megtételére is csak a mintegy két hónappal előzőleg történt szerencsétlenség adta meg az indító okot. A főorvosnak e jelentése alkalmából munkatársunk felkereste az elmekórházat s ott az inspekciónak Glasser Emánuel megkérdezte ez ügyben idevonatkozó dolgokra. Az inspekciónak az orvos azt adta elő, hogy a betegek legnagyobb részének meg van az a tulajdonsága, miszerint a nyitvahagyott, vagy a bezárt ablakon keresztül is ki akar ugrani. Ő már dolgozik is egy olyan szerkezetű vasrács felállításán, mely fölöslegessé tenné a kórházi pavillonok esztétikai szempontokból való elcsúfítását s mégis ugyanazon szolgálatot tenné mint a falba erősített vasrács. Az ő találmánya azon alapszik, hogy a becsukott ablakok között rendes körülmények között a rács láthatatlan s az ablak kinyitása alkalmával az eddig elrejtett rács ablak betetei közül az üres térbe újra az ablakhoz teljesen elfedi, úgy, hogy az azon keresztül való kijutás lehetetlen. Az orvos találmányára már patentet is kért s így ennek megérkezése után a modern készülék lesz alkalmazva a pavillonok ablakain.

Gyáralapítás Nagyváradon. Berkes Bertalan nagyváradai festékkereskedő nagyobb szabású lakk, kence- és festékgyárat akar Nagyváradon felállítani s ezen célra a lóvásártér mellett 2000 négyszögletes területet kér, négyszögletesenként 2 korona árban a várostól.

Károlyi Leona Buziáson. Károlyi Leona, a Szigligeti színház kiváló primadonnája, nagy vakációját úgy látszik nem a pihenésre használja, hanem mint értesülünk Buziáson egy bukásnak indult színtársulatot mentett meg már ez ideig is a közreműködésével. A jeles művésznő ugyanis Buziásra ment üdülni, hol egy színtársulat lett volna hivatalos szórakoztatni a közönséget. Közönség azonban nem volt s az üres ház miatt a legelőbb estén elmaradt az előadás, míg végre a színészeket megsajnálta Károlyi Leona s felajánlotta közreműködését. Ez ideig Lilli, Hajduk hadnagya, és a Vig özvegy darabokban lépett fel, természetesen óriási sikert aratva, úgy hogy a már más utra készülő színtársulatnak nemcsak az eddigi veszteségei térültek meg, hanem még az ez évi kiadási is befolytak.

A sarkadi II. gyógyszerész. Sarkad község kérelmére megengedte a belügyminiszter, hogy Sarkadon felállítsák a második gyógyszerész. A gyógyszerész jogát nem adományozta senkinek, ennek odaitélését pályázat meghirdetése után a megyei közigazgatási bizottság hatáskörébe utalta. A gyógyszerész ügyében meg lett téve a pályázati hirdetés, melyre tömegesen adták be pályázati kérelmeiket a gyógyszerészek. A közigazgatási bizottság szerdán azaz 8-án fog ez ügyben érdemleges határozatot hozni, melynek értelmében a

patika jogot oda fogja adományozni a pályázók egyikének.

Koch J. az »Európa« szabás föltalálója és egyedüli oktatója. A »Kereskedelmi Csarnok« nagy dísztermében augusztus hó 6-án d. u. 2 órakor nyílik meg egy női ruha angol s francia szabászi tanfolyam, hol alkalom lesz bárkinek is még egy 12 éves leánynak is 15 óra alatt a női ruha szabást tökéletesen elsajátítani. Az általam egész ujjonnan föltalált Európa szabászi rendszerét minden hölgy a tanításhoz hozzá kapja. A tanításhoz kezdődik naponta délután 2 órától 5 óráig szombat és vasárnap kivételével. A tandíj személyenként 12 kor. melyből 2 kor. beiratkozáskor és a többi 10 kor. ha meggyőződött a szabásom célszerűségéről. Háznál tanítani a délelőtti órákban elfogadok személyenként 20 koronáért. Beiratkozni lehet a Kereskedelmi Csarnok dísztermében naponta d. u. 2 órától 5 óráig és a kezdetkor is.

Kiváló tisztelettel
Koch J.

TÁVIRATOK.

Kossuth Lajos Tódor Budapesten.

Budapest, aug. 1. Kossuth Lajos Tódor ma reggel a déli vasúttal Budapestre érkezett. Az állomáson Sztéryni államtitkár és Pallay Sándor dr fogadták. Kossuth Lajos Tódor ma délelőtt megtekintette a városligeti közlekedési muzeumot és nagyon elismerőleg nyilatkozott róla. Aztán sétakocsizást tett a városban, majd a gyorsvonattal Herkules-fürdőre utazott bátyja látogatására.

Császárok találkozása.

Pétervár, augusztus 1. A cár ma utazik el Carszkoje-Szelóba, hogy Vilmos császárral találkozzék. A találkozás helyet még mindig szigorúan titkolják.

London, augusztus 1. Pétervárról jelentik: A cárnak és német császárnak találkozását kedvezőtlen érzéssel fogadják, mert azt hiszik, hogy a német császárnak a cárral való találkozása káros hatással lesz a reformok ügyére.

Pétervár, augusztus 1. A cár hajóra szállása megkezdődött. Az elindulás ma délelőtt fog megtörténni.

A Standard és Sarkcsillag nevű császár jachtot három hadi hajó kíséri. A kikötő bejáratait szigorúan elzárták.

Dinamitmerénylet egy vonat ellen.

Budapest, augusztus 1. Fiuméből jelentik: A Fiuméből Károlyváros felé induló személyszállításra is berendezett tehervonat ellen ma eddig ismeretlen tettesek dinamitmerényletet követtek el. Midőn a vonat a susáki polgármester háza előtt elhaladt, a Recsina folyón túl a vonat kerekei alatt egyszerre dinamittöltény robbant fel. A vonat azonnal megállt és ez volt a szerencséje, mert pár lépésre azután egy 20 cm. hosszú dinamittöltény volt a vágányra fektetve, mely vezetés lett volna a vonatra és a rajta levő 15 utasra. Így azonban a vonaton sérülés nem esett. A susáki rendőrség azonnal a helyszínén termett. A robbanásakor a közelben 5 horvát fiu játszott. A rendőrség ezeket letartóztatta. A fiuk azonban olaszoknak vallják magukat, azt mondják, nem is tudnak horvátul és tagadják a merénylet

elkövetését. A rendőrségnek semmi nyoma nincs a vizsgálatnál, holott kétségtelen, hogy a merényletet a vonat ellen horvátok követték el nemzeti hősködésközl.

Tűzoltó vasutasok jutalma.

Budapest, aug. 1. Temesvárról jelentik: Sztéryni József államtitkár a temesvári vasúti szertár égésénél segédkező vasutasok részére 1745 korona jutalmat utalványozott ki. A jutalom a vasutasok nagy öröme ma került kiosztásra.

MULATSÁG.

A nagyváradai keresztény kereskedők és kereskedő ifjak egyesülete rendkívül érdekes programmal, sikerültnök igé kezdő mulatságot rendez vasárnaphoz egy hétre a Püspök-fürdőben. A mulatság hangversenyvel kezdődik, melynek vonzó programjai egészen vannak összeállítva. A hangverseny után tánc következik; éjjel után külön vonat szállítja haza a közönséget.

Mulatság Bihardiószegen. A gyógyhatásáról megismerzte ismert Kovács-féle kénes hatású gyógyfürdő vasárnap tartja meg megnyitását évfordulóját, melyet jó sikerűnek ígérkező mulatság fog berekeszteni. A mulatság este 8 órakor veszi kezdetét s az előjelekből ítélve világos reggelig fog tartani.

Igazságszolgáltatás.

Hegedüs Géza bűnpöre.

— A Kuria határozatának kihirdetése. —

Tegnap volt az utolsó felvonása Hegedüs Géza, Nagyvárad város volt főpénztárosa nagyszabású bűnpörének, aki 1902. január 1-től egész 1904. április 24-ig terjedő időben a város főpénztárából összesen 124122 korona 67 fillért sikkasztott. Bár a várost a sikkasztás következtében kár nem érte, mert Hegedüs Géza az összegét utolsó fillérig megtérítette, a kir. ügyészség hivatali sikkasztás büntetése címén a főpénztárost perbe fogta, minek következtében a nagyvárad kir. törvényszék, mint büntető bíróság 1906. évi március 2-án kihirdetett ítéletében hivatali sikkasztás miatt Hegedüs Gézát egy évi börtönre ítélte.

A vádlottnak és védőjének, dr Fráter Pál ügyvédnek felelőszéke a nagyvárad kir. ítéletét az elmúlt év november 22-én hozott ítéletével a törvényszék ítéletét a bűnösség kérdésében helyben hagyta, a vádlott büntetését azonban 8 havi börtönre szállította le.

Ez ellen az ítélet ellen a vádlott, ki állandóan azzal védekezett, hogy a város főpénztárából a törlesztéses kölcsönök esedékes részleteinek lefizetése végett kivett 125 ezer korona készpénzt elvesztette és védője a Btk. 385 §. 1. a pontja alapján semmiségi panaszt jelentett be. A panasznak azonban nem volt sikere, mert a Kuria büntető tanácsa azt az évi június hó 12-én nyilvános tárgyalás alapján elutasította az okon, hogy a két alsófokú bíróság a vádlott terhére oly tény állapított meg, mely a hivatalos sikkasztás tényálladékát teljesen kimeríti.

A Kurianak ezt a határozatát ma hirdette ki a nagyvárad kir. törvényszék büntető tanácsa

dr Csulyok Béla elnöklete alatt a vádlott jelenlétében. Szavazóbírákként szerepeltek a tanácsban Korn Lajos és Vámosy Mihály törvényszéki bírák. Az ügyészségről dr Baróthy Pál kir. alügyész volt jelen. Ott volt még az ítélethirdetésen Hegedüs Géza védője is. A vádlott megörten, arcán a bánat kifejezésével vette tudomásul a kuria határozatát, melynek kihirdetésével a nagyváradi kir. ítélőtábla marasztaló ítélete jogerőssé lett.

Ezzel befejezést nyert Nagyvárad város volt főpénztárosának nagyszabású bünpöre. Most már a büntetés végrehajtása következik. Minthogy azonban a vádlott, mint csupán szőlőbirtokos jövedelméből élő az igazságügyminiszterhez intézett kérvényében a büntetés megkezdésének elhalasztását kérte a szüret utánig, a kir. ügyészség tekintettel a vádlott indokolt kérelmére törvényadta jogánál fogva a büntetés végrehajtását két hónapra felfüggesztette a vádlott kérvényének végleges elintézéséig, melyet a m. kir. igazságügyminiszterhez felterjesztett.

Ezzel lezáródtak a nagyszabású bünpör aktái.

NYILTTÉR.

Vettük a következő értesítést!

Reichard Áruházában

Fő-utcán

megérkeztek a tavaszi és nyári újdonságok a következő cikkek-ből: Préhler, Ita, angol- és olasz kalapok! Obervalder és Ladstädter-féle szalmakalapok. Eredeti Panama-kalapok. Férfi-, női- és gyermek színes cipők. Angol zsefir ingek. Elegáns divatmellények.

50

Egyedüli raktár a birneves Engelhardt-téle Carlsbadi cipőkből.

REGÉNYCSARNOK.

A rejtélyes kerékpár.

— Regény. —

Ira: Daniel András.

(Franciaából.)

I.

A karabély-löves.

Ha van Franciaországban egy hely, ami visszaidézi emlékünke a szerelmet és háborút, ami még megőrizte romantikus és hősi történeti események nyomait, úgy bizonyára az Étamps közelében fekvő kis Etréchy helység az.

A vadregényesen festői völgyek, dombok

és erdők, turcsán formált hegyoldalakkal; a homokkő kifejtés végett keresztül-kasul alá ásott talajjal, ahol sajátzerű üregeket képeznek a kőbányák, melyeknek nagyobb részében már nem dolgoznak; kanyaró folyók, szelid vagy zordon romok . . . minden izgatja a képzeletet, készlet a visszaemlékezésre.

»Etréchy a tolvaj« — mondták egykoron.

A helység ezt az elnevezést, magyarázza egyik történetirónk, ama nagy bükkfa-erdőtől nyerte, ami igazi menedékhelye volt a tolvajoknak és a mult században, az ott elkövetett rablások és gyilkosságok által híressé vált.

Ez az erdő még most is létezik, bár sokat vesztett terjedelméből az irtásokkal és megritkult az utak és kivágott fasorok által. Egy majdnem nagyszerűnek nevezhető völgyben, ahol az erdő letelése huzódik, egy régi várkastély romjai láthatók; valaha ez a várkastély tornyokkal volt díszítve és mély árkok vették azt körül. A Roussay-féle lovagvár ez, amit mint mondják, még a templomosok építettek. Nem messze innét emelkedett a kastély, ahova Poitiers Diana, II. Henrik halálát iratva, gyászosan elvonult.

Mindezen történelmi emlékek közül a legkiválóbb azonban a magában Etréchyben levő ódon templom, amely még a XIII. században épült.

Étamps hoz közeledve egy X. századbeli apátság romjai, a »de Brunehaut« nak nevezett kastély és főleg az öreg Guinette torony, repedezett, négyszögletes őrtornyával regél rég letűnt időről és ringat álmodozásba. És mintha századok előtti hangok suttogását keltené életre a rokonokat ellepő növényzet között végig suhanó szellő.

Ezen regényes tájék egyik legszebb épületébe, a Solgrés kastélyba, vezette Malboise Pascal esküvője napján — alig néhány év előtt — fiatal feleségét.

A kettős esketési szertartás, a polgári és vallási, ugyanazon reggelen ment végbe Párizsban.

D'Ambarés Régine, aki Malboise márki hitvese lett, tizenkilenc éves korában egyike volt a Saint Germain negyed legbájosabb női jelenségeinek. Az őt körülragyogó dicsőítést nem annyira finom szépségének, mint inkább egy családi legendának köszönhetette. Azt állították róla ugyanis, hogy unokája Évrax királyi hercegnek és ekként »ásodfoku unokatestvére annak, akit uralkodójának tekint a királyi párt.

Régine anyja, miután leánya születése után rövid idő múlva meghalt, állítólag természetes gyermeke volt a galáns főúrnak, aki ugy arcban, mint a század szenvedélyes temperamentumában leginkább emlékeztetett ősére, IV. Henrikre.

Azon tény, hogy Ambarés kisasszonynak a trónkövetelő hozományt adott, még pedig oly feltétellel, hogy neje legyen Malboise márkinak, a Ház egyik királypárti leader-jének, elegendő bizonyíték volt arra, hogy még a leghitlenebbeket is meggyőzze, hogy az Ambarés kisasszony eredetéről szállongó hírek igazak.

Ez a házasság tehát nagy esemény volt a társaságban, sőt különböző politikai főrevésekre is szolgáltatott okot. Nagy tömeg, különösen igen sok arisztokrata volt jelen a Szent-Klotild templomában megtartott esküvőnél.

De azért ennél hidegebb szertartást már képzelni sem lehetett, miután egy bájos gyermek ujjára, egy ötven éves özvegy ember huzta a karikagyűrűt.

■ A menyasszony sápadtsága, szomorú, komor magatartása még a legtájékozatlanabbakat is megdöbbentette volna. A jelenlevők azonban mind tudták, hogy Régine már gyermek kora óta titokban el volt jegyezve unokafivérével, d'Ambarés Hugóval. A fiatalember huszonnégy éves volt, Saint-Cyben nevelkedett és katonatiszt lett. Mindenkinek feltűnt, hogy ez a fiatal tiszt nem volt jelen az esküvőn, pedig csak ő és a menyasszony apja, d'Ambarés gróf, képezték a menyasszony összes rokonsá-

gát. Malboise Pascalnak sem volt közeli rokona. Ambarés grófnak is csak ez volt egyetlen unokaöccse és ez is bretagoi értelemben. (A távolibb rokonokat jelzik ekként. Fordító.)

Az egész szertartás, ami Ambarés kisasszonyt Malboise márkinővé avatta, dacára a megjelent főrangú közönségnek, a sok tényes névnek, melyet a lapok felsorolhattak, dacára bizonyos személyiségeknek és hercegi képviselőknek, majdnem gyászos jellegű volt.

Semmiféle fogadás nem követte az esküvőt. A fiatal asszony egy pillanatra betért a Babylone-utcán fekvő Ambarés-palotába, hogy fehér ruháját uti öltözékkel váltsa fel és bucsút vegyen apjától.

(Folyt. köv.)

KÖZGAZDASÁGI

Értéktőzsde.

Budapest, aug. 1.

Osztrák hitelrészvény	— —	651 50
Magyar hitelrészvény	— —	750 25
Leszámitoló bank	— —	492 —
Rimamurányi	— —	54 25
Osztrák-m. államvasuti részvény	— —	660 25
Közuti vasut	— —	542 75
Vácsi villamos vasut	— —	287 —

A gabonatőzsde határideje.

Budapest, aug. 1.

Buza okt.	50 kilogrammonként	10.66
Rozs okt.	— — — —	9.10
Zab okt.	— — — —	8.10
Tengeri májusra	— — — —	6.15
Tengeri jul.	— — — —	8.31

Hivatalos árfolyamok.

budapesti áru- és értéktőzsde 1907 aug. 1-én

Magyar aranyjárdék 4%	— — —	111.20
Magyar koronajárdék 4%	— — —	93.20
Magyar keleti vasuti államkötvény 4%	— — —	82.30
Magyar földterhermentesítési kötvény 4%	— — —	93.—
Horvát-szlavon földterhermentesítési kötvény	— — —	95.50
Magyar nyereségy sorsjegy-külesön	— — —	183.—
Tisza szab. és szegedi sorsjegy-külesön	— — —	144.—
Osztrák járdék papirban	— — —	97.25
Osztrák járdék ezüstben	— — —	98.25
Osztrák járdék aranyban	— — —	116.—
Osztrák korona járdék	— — —	97.25
1860. oszt. államsorsjegyek	— — —	150.—
Osztrák-magyar bankrészvény	— — —	18.15
Magyar hitelbank részvény	— — —	750.25
Osztrák hitelbank intézeti részvény	— — —	652.—
Osztrák-magyar államvasuti részvény	— — —	660.—
20 frankos frankos (Napolendor)	— — —	19.12
Német birodalmi márka	— — —	117.77
London vista	— — —	240.67
Páris vista a	— — —	95.20
70 márkás arany	— — —	23.52

SZERKESZTŐI PÓSTA.

H. D. Budapest. Üdvözlöt a régi munkatársnak új bekopogtatásakor. A »Mozaik« vagy »Heti krónika« ötlete igen jó s megfelelne; ami azonban ezzel kapcsolatban említettük, az most aligha vihető keresztül, mivel az irányzat eme kedvezmények kiterjesztésének nem kedvező A tárcát közelebb közzélni fogjuk.

A szerkesztésért felelős

Dr. VUOSKIOS GYULA.

MEGJELENT
az első kötet 500 szöveg-
képpel és 60, részben
színes műmelléklettel.

A MŰVELTSÉG KÖNYVTÁRA

A TECHNIKA VIVMÁNYAI

című kötet a magyar közön-
ség minden rétegének érdeklő-
désére számíthat. Nem tudá-
kos szakmunka, hanem élvez-
zetes, könnyed olvasmány.

A MŰVELTSÉG KÖNYVTÁRÁ-RÓL,

melyről olvasóinknak már több ízben hirt adtunk, most jelent meg az első kötet. A kötet címe:

A TECHNIKA VIVMÁNYAI

AZ UTOLSÓ SZÁZ ÉVBEN.

SZERKESZTIK: HOLLÓS JÓZSEF ÉS PFEIFER IGNÁC.

Ez a kötet úgy külső megjelenésével, mint tartalmával, stílusának irodalmi, könnyed hangjával egyaránt megfelel mindazoknak a várakozásoknak, melyeket a kiadótársulat a magyar közönségben a **MŰVELTSÉG KÖNYVTÁRÁ**-ról szóló ismertetésekkel felkeltett.

A könyvet szakemberek írták, de oly könnyen érthető hangon, mintha szabad előadást tartanának a társadalom minden köréből összesereglett hallgatók előtt, kiknek figyelmét lebilincselik tárgyuk érdekességével, előadásuk könnyedségével és a szemléltetés gazdag eszközeivel.

A TECHNIKA VIVMÁNYAI című munka a magyar társadalom minden rétegének szól. A gazdát rávezeti a rendelkezésre álló és még kihasználatlan természeti erők célszerű kihasználására. Szakszerű tájékoztatást nyújt a gazdasági gépekről és külön nagy fejezetben ismerteti a gazdasági termékek ipari feldolgozását.

A magyar kereskedő szeme előtt ennek a könyvnek az olvasása számos iparág kereskedelmi kihasználásának perspektíváját nyitja meg, különösen a fiatalabb generációnak meg kell ismerkedni ezzel a munkával, mely megismerteti a bányászat, kohászat, faipar, szővőipar, kémiai nagyipar stb. stb. hatalmas, milliárdnyi értékű vagyont termelő haladásával. A tanügy munkásai a **MŰVELTSÉG KÖNYVTÁRÁ**-nak első kötetében

gondolkodásuk és ismereteik gazdagítására kiváló munkát nyerne. A nagyközönség legszélesebb rétegeit, valamint a megfelelő szakmákban működőket pedig közelről érdekli a közlekedés eszközeiről, a hadászati technikáról, az elektromosság-ról, távirás-ról stb. szóló fejezetek.

A legújabb problémák: radioaktivitás, drótnélküli távirás, repülőgép stb. e könyv olvasása útján eleven fogalmakká válnak az olvasó előtt.

A „Műveltség Könyvtára“-nak
ára kötetenkint.... **24 korona.**

Megrendelhető

havi részletfizetésre is

Sebő Imre

könyv- és papirkereskedésében

Nagyvárad, Rákóci-ut.

A Technika Vivmányai

című kötet fejezetei és a szerzők nevei:

Energia: Schimanek Emil.
Bányászat: Litschauer Lajos.
Kohászat: Gálosy Árpád.
A fémek megmunkálása: Kandó Gyula.
Motorok és emelőgépek: Kármán Tódor.
A közlekedés eszközei: Gondos Viktor.
Pósta: H. Henney Vilmos.
A fény a tudomány szolgálatában: Karvázy Zsigmond.
A sokszorosító ipar: Kón Samuél.
A technika a hadviselés szolgálatában: M. Müller Hugó.
Faipar: Gaul Károly.
Szövő- és fonóipar: Maly Ferenc.
Papírgyártás: Jalsoviczky Géza.
A kémia vivmányai: Pfeifer Ignác.
Gazdasági gépek: V. Markhó Jenő.
Gazdasági termékek ipari feldolgozása: Kosutány Tamás.
Elektromosság: K. Liptay Károly.
Telegrafia és telefonia: Hollós József.
Zárószó: Méray-Horváth Károly.

A MŰVELTSÉG KÖNYVTÁRÁNAK

első sorozata a következő könyvekből fog állani:

- I. A Technika Vivmányai
- II. Az Ember
- III. A Világegyetem
- IV. A Föld
- V. Az Élők Világa
- VI. A Társadalom

A második sorozat, hat kötetben, tartalmazni fogja a történelmi, irodalmi és művészeti ismereteket és az első sorozat teljes befejezése után fog megjelenni.

Biharmegyei Takarékpénztár.

Utazási és fürdőidény

alkalmából

megörzés végett elfogadunk

Értékpapírokat

Betéti könyvecskéket

Értéktárgyakat

Ékszereket

Csemagokat és dobozokat (lepecsételve)

Saját betéti könyvecskéinket díjtalanul
Az átvett tárgyakról **elismervényt**
adunk — és **mérsékelt** örzési díjat
számítunk.

Biharmegyei Takarékpénztár

135

Kossuth Lajos-utca.

Alírási felhívás.

A Magyar Takarékszövetkezet első
évtársulatába való belépésre.Az évtársulat kezdődik 1907. évi július hó
1-én és tart 1910 évi június hó 30-ik napjáig
Mihelyt 1000 üzletrész jegyezve lesz, az
évtársulat megalakul.A szövetkezet célja: több apróbb betétek
utján való takarékoságra buzdítani, a tagok
esetleges hiteligenyit a legjutányosabban ki-
elégíteni és az igénybe vett hitel visszafizeté-
sére könnyű módot nyújtani.A szövetkezet tagja lehet bárki, aki magát
arra kötelezi, hogy a szövetkezet pénztárába
három éven át hetenkint legalább 20 fillért
befizet. A szövetkezet tagja a teljesített befize-
tések negyödöd részét minden kezes nélkül
bármikor kölcsön veheti.Egy üzletrész **hetenkint 20 fillér** be-
fizetésére kötelez. Az aláírás alkalmával az első
heti részlet és minden üzletrész után 5 fillér
üzleti költség fizetendő be.A Magyar Takarékszövetkezet tagjai kény-
elmére azt az újítást hozza be, hogy a be-
fizetések eszközzése céljából nem kell az inté-
zet helyiségébe hétről-hétre feljönniök, am-
tetemes idővesztéssel jár, mert a szövetkezte
(óvadék mellett alkalmazott) pénzbeszedője
minden héten felkeresi a tagokat lakásukon,
hogy a heti befizetés összegét átvegye s azt az
alapszabályokban előírt módon nyugtázza.

Nagyváradon, 1907. évi június 1. napján.

A Magyar Takarékszövetkezet-
alapítói.A szövetkezet a **MAGYAR BANK** r. t.
helyiségében székel (Fő-utca, Bazár-
épület.)A jövő tanévre szükséglendő
tankönyvekvalamint mindennemű tan- és író-
szerek a legjutányosabb árban

kaphatók: 180 1-0

a Szent László-nyomdában

N.-Várad, Szilágyi Dezső-u. 3. sz.

Vérszegényeknek

idegeseknek, sápkórosoknak, neu-
raszteniásoknak, női bajokban szen-
vedőknek páratlan hatású gyógyfürdő

Radna-Borberek

vasas fürdő

Besztercze-Naszódvármegyében.

Klimatikus hely, őstenyő környezet, su-
balpin klíma. Hideg és meleg fürdők.
Vasas és szénsavas források.

Előidény június 15-től július 5-ig.

Előidényben a szobák árából **20**
százalék engedmény.Felvilágosítással szolgál: a fürdőbérletőség,
Besztercén, Mihály-utca 18., június 15-től
Radna-Borbereken. 61

Az első nagyváradai műbutorgyár

18 üzletét

évi augusztus 1-től

Fő-utca Guttmann-házban

nyitja meg, hol az eddig ismert olcsó
saját gyári árban

nagy butorkiállítás

fog a t. vevőközönség rendelkezésére állani.
Bárminemű butorokat kezesség mellett
saját gyáramban készítek.Költségvetésekkel, rajzokkal, készséggel
szolgálok díjmentesen.

Büchler Márton

Telefon 626.

152

Vegyé!!

Vegyjen

Vegyünk

Moskovits

cipőt.

Kossuth-utca 5.

Hirdetmény.

Óvadékkal rendelkező
pénzbeszedő

felvételik.

Ajánlatok alullrott pénz-
intézetnél nyújtandók be.

Magyar Bank Részv.

Társaság.

147

Brünn-königsfeldi gépgyár

ajánlja kitűnő szerkezetű benzin- és petróleum motorait, kis ipar, takarmánykam'ra,
viztelepek, stb. részére 2—30 lóerőig, benzin lokomobilokat és benzin-lokomo-
bilos cséplőkészleteket, legolcsóbb üzemű szívó gázmotorok.Kerületi képviselő: **Hinsenkamp Ernő, NAGYVÁRAD,**

Szent János-utca 12. sz.

Arjegyzék ingyen és bérmentve. Elsőrangú gyártmány!

146

Nagyvárad város

VILLAMOS MŰVE

Értesíti a u. érd. izzólámpa körtéket tart raktáron 3 legfeljebb 3-4 watt fogyaszt-
közönséget, hogy izzólámpa körtéket tással gyertyánkánt, melyek legolcsóbb áron
kaphatók. A sima izzólámpa ára darabonként 72 fillér, homályos (matt), színes
fényképész-lámpák és mindennemű izzólámpa különlegességei ugyancsak kartell áron
körtéknek eladásra. Ugyancsak kaphatók **nerst-lámpák** és **osmium-lámpák** gyer-
gyáuként 1-5 watt fogyasztással.Csillárok, és villamosmotorok eredeti gyári
ivlámpák árak mellett

kaphatók. A villamos mű igazgatósága elvállalja

villamosvilágítási

erőátviteli berendezések felszerelését, bővítését, átalakítását, javítását, ivlámpák kezelését, hozzávaló
szénpálcák szállítását, berakását és minden e szakmába vágó munkálatokat a legolcsóbb ár mellett

Nagyobb megrendeléseknél megfelelő engedmény. Költségvetés ingyen.

Nyomatott a Szent László-nyomdában Nagyváradon.